

Wstęp

Przetwarzanie danych osobowych bywa postrzegane jako zagadnienie nowe a tymczasem jest już od półwiecza przedmiotem regulacji prawnych, zmieniających się w miarę rozwoju społeczeństwa informacyjnego, skupionego na zmniejszaniu niepewności, redukowaniu entropii¹.

Na kształt polskiej regulacji wpływała od jej początków w ponadprzeciętnym stopniu refleksja naukowa². Diagnoza ograniczeń skuteczności krajowej regulacji mobilizowała do włączenia się w ich przewyciężanie³. Z pracami nad unijną reformą ochrony danych powiązane były m.in. kompleksowe interdyscyplinarne badania, zorientowane na ukształtowanie nowego modelu, wielopoziomowej regulacji jawności i jej ograniczeń, współfinansowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, prowadzone w ramach konsorcjum, którego liderem był Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego⁴. W dwunastotomowej monografii, opublikowanej w latach

¹ G. Szpor, *Jawność i jej ograniczenia*, t. 1, Idee i pojęcia, Warszawa 2016.

² Wśród uczestników prac nad pierwszą polską ustawą o ochronie danych osobowych i jej wdrażaniem byli m.in. A. Adamski, J. Boć, E. Kulesza, I. Lipowicz, C. Martysz, A. Mednis, G. Sibiga, Ks. R. Sztuchmiller, W. Taras, W. Zimny. Por. G. Szpor (red.), *Ochrona danych osobowych*, Katowice 1995; G. Szpor (red.), *Wolność informacji i jej granice*, Katowice 1997; G. Szpor (red.), *Przetwarzanie i ochrona danych*. Katowice 1998; M. Wyrzykowski (red.), *Ochrona danych osobowych*, Warszawa 1999.

³ P. Fajgielski (red.), *Ochrona danych osobowych w Polsce z perspektywy dziesięciolecia*, Lublin 2008; por. K. Czapllicki, P. Fajgielski, B. Fischer, A. Gryszczyńska, Z. Kmiecik, X. Konarski, B. Konieczna, P. Litwiński, B. Marcinkowski – rozdziały w monografii: G. Szpor (red.) *Ochrona danych osobowych. Skuteczność regulacji*, Warszawa 2009; A. Adamski, M. Czerniawski, P. Fajgielski, B. Fischer, X. Konarski, M. Krasinska, I. Lipowicz, P. Litwiński, A. Mednis, G. Sibiga, G. Szpor, K. Szymielewicz, M. Świerczyński, P. Wagłowski, W. Wiewiórowski, *Debata nad kompleksową reformą ochrony danych osobowych*, Czas Informacji 2011, Nr 1(6), s. 11–16 – Opinia Naukowego Centrum Prawno-Informatycznego złożona do Komisji Europejskiej z 12.1.2011 r. [*Consultation on the Commission's comprehensive approach on personal data protection in the European Union*].

⁴ Projekt Nr DOBR/0075/R/ID2/2013/03 realizowany na rzecz obronności i bezpieczeństwa państwa „Model regulacji jawności w demokratycznym państwie prawnym” (MRJ). W skład

2013–2016, wiele tekstów odnosiło się bezpośrednio do prywatności i danych osobowych⁵. Członkowie zespołu badawczego byli ponadto zaangażowani w konkretyzowanie ostatecznych tekstów unijnych aktów i wypracowywanie polskiego stanowiska, jak i w prace związane z ich wdrażaniem do krajowego porządku prawnego oraz w działania edukacyjne i popularyzacyjne z tego zakresu⁶.

Ochrona osób, których dane są przetwarzane, stanowiła także istotny element prac związanych z nowymi aspektami ochrony wolności, własności i bezpieczeństwa w Internecie⁷ w ramach swoistej sieci naukowej wspieranej przez UKSW⁸. W kolejnych tomach ukazywano je na tle: przetwarzania w Chmurach (*Cloud computing*), stosowania metod *Big data*, rozwoju Internetu rzeczy i nasilania cyberprzestępczości⁹.

Konsorcjum projektowe wchodziły ponadto Uniwersytet Wrocławski, Naukowe Centrum Prawno-Informatyczne i Wydawnictwo C.H.Beck.

⁵ Monografia „Jawność i jej ograniczenia” [red. nauk. G. Szpor], obejmowała m.in. rozdziały: A. Dylus, Prywatność, w: Z. Cieślak (red. tomu), t. 2, Podstawy aksjologiczne, s. 40–45; B. Majchrzak, Aksjologia ustawy o ochronie danych osobowych, w: Z. Cieślak (red. tomu), t. 2, Podstawy aksjologiczne, s. 80–84; W. Federczyk, § 3. pkt III. Ochrona danych osobowych [przepisy proceduralne], w: Z. Cieślak (red. tomu), t. 2, Podstawy aksjologiczne, s. 117–119; M. Wilbrandt-Gotowicz, Prywatność osoby fizycznej jako ograniczenie jawności informacji publicznych w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych, w: M. Jaśkowska (red. tomu), t. 4, Znaczenie orzecznictwa, s. 153–187; J. Jaworski, Szczególne postaci ochrony prawa do prywatności, w: M. Jaśkowska (red. tomu), Znaczenie orzecznictwa, t. 4, s. 188–217; P. Drobek, Ryzyka dla ochrony danych osobowych w związku z ponownym wykorzystywaniem informacji sektora publicznego, w: A. Piskorz-Ryń (red. tomu), t. 5, Dostęp i wykorzystywanie, s. 236–263; A. Gryszczyńska Prywatność osoby fizycznej jako przesłanka ograniczająca dostęp do informacji publicznej, w: A. Gryszczyńska (red. tomu), t. 6, Struktura tajemnic, s. 37–42; P. Litwiński, Akta spraw administracyjnych rozstrzyganych w administracyjnym postępowaniu ogólnym jako element zasobu informacyjnego państwa, w: Cz. Martysz (red. tomu), t. 7, Postępowanie administracyjne, s. 55–70; Część II, Anonimizacja orzeczeń sądowych, w: J. Gołaczyński (red. tomu), t. 8, Postępowania sądowe, s. 133–190; B. Przywora, Z problematyki kontroli przetwarzania i ochrony danych osobowych przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, w: B. Szmulik, t. 9, Zadania i kompetencje, s. 317–330; T. Chauvin, § 7. Ochrona danych osobowych w obliczu rozwoju informatyki – ustawa z 6.1.1978 r. o informatyce, zbiorach danych i wolnościach [w prawie francuskim], w: C. Mik (red. tomu), t. 11, s. 165–169; K. Doktor-Bindas, § 3 pkt III. Inspekcja ochrony danych osobowych [w prawie włoskim], w: C. Mik (red. tomu), t. 11, s. 193–194 oraz W.R. Wiewiórowski, Założenia wstępne dla zrównoważonego przetwarzania informacji ze źródeł publicznych w czasach big data, w: T. Bąkowski (red. tomu), t. 12, Model regulacji, s. 1–70; Poza monografią ukazała się we ramach projektu MRJ m.in. książka: S. Dziekoński, P. Drobek (red.), Ochrona danych osobowych w Kościele, Warszawa 2016.

⁶ Por. www.mrj.uksw.edu.pl.

⁷ T. Burczyński, D. Chromicka, P. Fajgielski, B. Fischer, A. Lewiński, I. Lipowicz, J. Misztal-Konecka, Ks. W. Necel, F. Schoch, I. Spieker gen. Dohmann, Między wolnością informacyjną a ochroną danych w Internecie, w: G. Szpor (red.), Internet. Ochrona wolności własności i bezpieczeństwa, Warszawa 2011, s. 1–126.

⁸ Stowarzyszenia, którego członkami są naukowcy z wielu polskich ośrodków akademickich i eksperci-praktycy, a Członkiem Wspierającym jest Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

⁹ O danych osobowych pisali m.in.: M. Czerniawski, A. Kaczmarek i M. Krasńska, B. Konieczna, P. Litwiński, P. Makowski, A. Młynarska-Sobaczewska, K. Siewicz, G. Szpor, M-T. Tinnenfeld,

Realizację wielu wysuwanych tam postulatów zwiększania bezpieczeństwa sieci i systemów informacyjnych umożliwia już ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa z 2018 r.¹⁰

W tej książce na pierwszy plan rozważań teoretyków i praktyków skupionych wokół Naukowego Centrum Prawno-Informatycznego wysuwają się problemy: odpowiedzialności za przetwarzanie danych osobowych, przetwarzania danych szczególnie chronionych, a także celów i metod przetwarzania i ochrony. Należy podkreślić, że omawiane w poszczególnych rozdziałach problemy mają z konieczności – ze względu na obszerność tematu – charakter zagadnień wybranych.

W kształtowaniu standardów ochrony godności osób, których dane są przetwarzane, Europa jest liderem. Umacniają to unijne regulacje z 2018 r., eksponując mniej wymogi formalne a bardziej zasadę rozliczalności administratorów danych za respektowanie zasad ochrony oraz wprowadzając sankcje za łamanie przepisów, dotkliwe także dla wielkich korporacji o globalnym zasięgu. Dla sprostania nowym wyzwaniom ważne jest pogłębianie wiedzy w zakresie prawa oraz umiejętności roztropnego funkcjonowania w cyberprzestrzeni: ustalania, co w danej sytuacji jest słuszne, zgodne z wymaganiami norm moralnych i regułami umiaru.

Przygotowują do tego m.in. Podyplomowe Studia Ochrony Danych Osobowych i Informacji Niejawnych, prowadzone w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego pod patronatem Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych i Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Niniejsza publikacja, podobnie jak wskazane wyżej, ułatwi słuchaczom i absolwentom kilkunastu poprzednich edycji, realizację tego zadania.

Duże zainteresowanie wcześniejszymi tomami serii Internet, za które jesteśmy wdzięczni, pozwala jednak żywić nadzieję, że grono czytelników będzie znacznie szersze.

Warszawa, maj 2019

Grażyna Szpor

W.R. Wiewiórowski, T. Wyka, w: G. Szpor, W.R. Wiewiórowski (red.), Internet. Prawno-informatyczne problemy sieci, portali i e-usług, Warszawa 2012; G. Bianco, K. Dobrzeński, B. Fischer, A. Monarcha-Matlak, C. Osterwalder, K. Świtata, M. Kutylowski, M. Sakowska-Baryła, M-T. Tinnenfeld, W.R. Wiewiórowski, w: G. Szpor (red.), Internet. Cloud Computing. Przetwarzanie w chmurach, Warszawa 2013; K. Czaplicki, P. Drobek, M. Kiedrowicz, B. Szafranski, w: G. Szpor (red.), Publiczne bazy danych i Big data, Warszawa 2014; W. Iszkowski, J. Janowski, J. Kurek i B. Zbarachewicz, M. Maciejewski, B. Michalak, M. Sakowska-Baryła, K. Świtata, W.R. Wiewiórowski, w: G. Szpor (red.), Internet rzeczy. Bezpieczeństwo w Smart city, Warszawa 2015; A. Adamski, K. Dygaszewicz, E. Niezgódka, M. Olszewska, K. Stepniak w: G. Szpor, A. Gryszczyńska (red.), Internet. Strategie cyberbezpieczeństwa, Warszawa 2017; M. Badorowski, K. Czaplicki, A. Kosieradzka-Federczyk, S. Kotecka-Kral, E. Niezgódka, K. Świtata, w: G. Szpor, K. Czaplicki (red.), Internet. Informacja przestrzenna, Warszawa 2018.

¹⁰ Szerzej: *K. Czaplicki, A. Gryszczyńska, G. Szpor (red.), Ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa. Komentarz, Warszawa 2019.*

Introduction

Processing of personal data is frequently perceived as a new issue, but in reality for half a century now it has been subject to legal regulations evolving alongside the development of the information society, focused on reducing uncertainty and entropy¹.

The shape of Polish regulation has been significantly affected by scientific reflection since the very beginning². The diagnosis of the effectiveness of the domestic regulation has mobilized various actors to join in the work of overcoming them³. Works on the EU reform of the protection of personal data were accompanied by, among others, complex interdisciplinary research aimed at creating a new model, a multi-level regulation of disclosure and its limitation, co-financed by the National Centre for Research and Development, conducted by a consortium headed by the Cardinal Stefan

¹ *G. Szpor*, *Jawność i jej ograniczenia*, Vol. 1, *Idee i pojęcia* [Disclosure and Its Limitations, Vol. 1, Ideas and Concepts], Warsaw 2016.

² Participants of the works on the first Polish Act on personal data protection and on its implementation were, among others, *A. Adamski, J. Boć, E. Kulesza, I. Lipowicz, C. Martysz, A. Mednis, G. Sibiga, R. Sztuchmiller, W. Taras, W. Zimny*. Cf: *G. Szpor* (ed.), *Ochrona danych osobowych* [Protection of Personal Data], Katowice 1995; *G. Szpor* (ed.), *Wolność informacji i jej granice* [Freedom of Information and Its Boundaries], Katowice 1997; *G. Szpor* (ed.), *Przetwarzanie i ochrona danych* [Processing and Protection of Information], Katowice 1998; *M. Wyrzykowski* (ed.), *Ochrona danych osobowych* [Protection of Personal Data], Warsaw 1999.

³ *P. Fajgielski* (ed.), *Ochrona danych osobowych w Polsce z perspektywy dziesięciolecia* [Protection of Personal Data in Poland from the Perspective of a Decade], Lublin 2008; *K. Czaplicki, P. Fajgielski, B. Fischer, A. Gryszczyńska, Z. Kmiecik, X. Konarski, B. Konieczna, P. Litwiński, B. Marcinkowski*, in: *G. Szpor* (ed.) *Ochrona danych osobowych. Skuteczność regulacji* [Protection of Personal Data. Effectiveness of Regulations], Warsaw 2009; *A. Adamski, M. Czerniawski, P. Fajgielski, B. Fischer, X. Konarski, M. Krasinska, I. Lipowicz, P. Litwiński, A. Mednis, G. Sibiga, G. Szpor, K. Szymielewicz, M. Świerczyński, P. Wagłowski, W. Wiewiórowski*, Debate on comprehensive reform of personal data protection, *Czas Informatyki* 2011, No. 1(6), p. 11–16 – Opinion of the Scientific Centre for Information Technology Law submitted on 12.1.2011 to the European Commission. [Consultation on the Commission's comprehensive approach on personal data protection in the European Union].

Wyszyński University (UKSW)⁴. Many texts that appeared in the 12-volume monograph published in the years 2013–2016 focused directly on privacy and personal information⁵. Members of the research team were also involved in drafting the final versions of EU acts and in elaborating the Polish position, as well as in work connect-

⁴ Project No. DOBR/0075/R/ID2/2013/03 “Model of Regulation of Disclosure in a Democratic State of Law” (MRJ) carried out for the defence and security of the state. The project consortium included also the University of Wrocław, the Scientific Centre for Information Technology Law and Wydawnictwo C.H.Beck.

⁵ The monograph *Jawność i jej ograniczenia* [Disclosure and Its Limitations] [scientific editor G. Szpor] entailed, among others, the following chapters: *A. Dylus*, Prywatność [Privacy], in: *Z. Cieślak* (ed.), Vol. 2, Podstawy Aksjologiczne [Axiological Foundations], p. 40–45; *B. Majchrzak*, Aksjologia ustawy o ochronie danych osobowych [Axiology of the Act on Personal Data Protection], in: *Z. Cieślak* (ed.), Vol. 2, Podstawy Aksjologiczne [Axiological Foundations], p. 80–84; *W. Federczyk*, Ochrona danych osobowych (przepisy proceduralne) [Personal Data Protection (Procedural Provisions)], p. 117–119; *M. Wilbrandt-Gotowicz*, Prywatność osoby fizycznej jako ograniczenie jawności informacji publicznych w świetle orzecznictwa sądów administracyjnych [Privacy of Individuals as a Limitation of Disclosure of Public Information in Light of Administrative Courts Decisions], in: *M. Jaśkowska* (ed.), Vol. 4, Significance of Judicial Decisions, p. 153–187; *J. Jaworski*, Szczególne postaci ochrony prawa do prywatności [Special Forms of Protection of the Right to Privacy], in: *M. Jaśkowska* (ed.), Vol. 4, Significance of Judicial Decisions, p. 188–217; *P. Drobek*, Ryzyka dla ochrony danych osobowych w związku z ponownym wykorzystywaniem informacji sektora publicznego [Risks for the Protection of Personal Data in Connection with Reuse of Public Sector Information], in: *A. Piskorz-Ryń* (ed.), Vol. 5, Dostęp i wykorzystywanie [Access and Use], p. 236–263; *A. Gryszczyńska*, Prywatność osoby fizycznej jako przesłanka ograniczająca dostęp do informacji publicznej” [Privacy of Individuals as a Premise Limiting Access to Public Information], in: *A. Gryszczyńska* (ed.), Vol. 6, Struktura tajemnic [Structure of Secrets], p. 37–42; *P. Litwiński*, Akta spraw administracyjnych rozstrzyganych w administracyjnym postępowaniu ogólnym jako element zasobu informacyjnego państwa” [Files of Administrative Cases Examined in General Administrative Proceedings as an Element of the State’s Information Resources], in: *Cz. Martysz* (ed.), Vol. 7, Postępowanie Administracyjne [Administrative Proceedings], p. 55–70; Anonimizacja orzeczeń sądowych [Anonymization of Court Decisions] in: *J. Gołaczyński* (ed.), Vol. 7, Postępowanie Sądowe [Judicial Proceedings], p. 133–190; *B. Przywora*, Z problematyki kontroli przetwarzania i ochrony danych osobowych przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych [On the Problems of Controlling Processing and Protection of Personal Data by the Inspector General for Personal Data Protection], in: *B. Szmulik* (ed.), Vol. 9, Zadania i kompetencje [Tasks and Competences], p. 317–330; Ochrona danych osobowych w obliczu rozwoju informatyki – ustawa z 6.1.1978 r. o informatyce, zbiorach danych i wolnościach (w prawie francuskim) [Personal Data Protection in the Face of Advancements in Information Technology - the Law of 06.01.1978 on Information Technology, Databases and Freedoms (in French Law)], in: *C. Mik* (ed.), Vol. 11, Standardy europejskie [European Standards], p. 165–169; Inspekcja ochrony danych osobowych (w prawie włoskim) [Inspection of Personal Data Protection (in Italian Law)], in: *C. Mik* (ed.), Vol. 11, Standardy europejskie [European Standards], p. 193–194 and *W.R. Wiewiórowski*, Założenia wstępne dla zrównoważonego przetwarzania informacji ze źródeł publicznych w czasach big data [Preliminary Assumptions for a Sustainable Processing of Information from Public Sources in Times of Big Data], in: *T. Bąkowski* (ed.), Vol. 12, Model of Regulation, p. 1–70. Apart from the monograph, it appeared as part of the project book: *S. Dziekoński, P. Drobek* [eds.] *Personal data protection in the Church*, Warszawa 2016.

ed with their implementation into the domestic legal order and in educational and popularization activities in this respect⁶.

Protection of persons whose data is subject to processing was also an important element of works connected with new aspects of protecting freedom, property and security on the Internet⁷, as part of a scientific network supported by UKSW⁸. In subsequent volumes, they were approached in relation to: processing in clouds (Cloud computing), application of Big data methods, development of the Internet of Things and increasing cybercrime⁹. The achievement of many postulates proposed therein concerning increased security of IT systems and networks has already been made possible by the Act on the National System of Cybersecurity from 2018¹⁰.

In this book, the primary focus of theoreticians and practitioners collaborating with the Scientific Centre for Information Technology Law are: responsibility for processing personal data, processing sensitive data, as well as objectives and methods of processing and protection. It must be underscored that owing to the breadth of the topic, the problems discussed in each chapter are by necessity selective.

Europe is the leader in shaping the standards of protecting dignity of persons whose data is processed. This is strengthened by EU regulations from 2018, which stress not so much formal requirements as rather the principle of accountability of data controllers for observing the rules of protection and which introduce sanctions for violation of provisions, harsh also to large global corporations. In order to deal with

⁶ Cf: www.mrj.uksw.edu.pl.

⁷ T. Burczyński, D. Chromicka, P. Fajgielski, B. Fischer, A. Lewiński, I. Lipowicz, J. Misztal-Konecka, Ks. W. Necel, F. Schoch, I. Spieker gen. Dohmann, in: G. Szpor (ed.), *Internet. Ochrona wolności własności i bezpieczeństwa* [The Internet. Protecting Freedom, Property and Security], Warsaw 2011.

⁸ An association whose members are scholars from numerous Polish academic centres and practicing experts, and the Supporting Member is Cardinal Stefan Wyszyński University.

⁹ M. Czerniarwski, A. Kaczmarek, M. Krasińska, B. Konieczna, P. Litwiński, P. Makowski, A. Młynarska-Sobaczewska, K. Siewicz, G. Szpor, M-T. Tinnenfeld, W.R. Wiewiórowski, T. Wyka, in: G. Szpor, W. Wiewiórowski (eds.), *Internet. Prawno-informatyczne problemy sieci, portali i e-usług* [The Internet. Information Technology Law Aspects of Networks, Portals and E-Services], Warsaw 2012; G. Bianco, K. Dobrzeński, B. Fischer, A. Monarcha-Matlak, C. Osterwalder, K. Świtła, M. Kutylowski, M. Sakowska-Baryła, M-T. Tinnenfeld, W.R. Wiewiórowski, in: G. Szpor (ed.), *Internet. Cloud Computing. Przetwarzanie w chmurach*, Warsaw 2013; K. Czaplicki, P. Drobek, M. Kiedrowicz, B. Szafranski, in: G. Szpor (ed.), *Publiczne bazy danych i Big data* [Public Databases and Big Data], Warsaw 2014; W. Iszkowski, J. Janowski, J. Kurek i B. Zbarachewicz, M. Maciejewski, B. Michalak, M. Sakowska-Baryła, K. Świtła, W.R. Wiewiórowski, in: G. Szpor (ed.), *Internet rzeczy. Bezpieczeństwo w Smart city* [The Internet of Things. Security in Smart City], Warsaw 2015; A. Adamski, K. Dygaszewicz, E. Niezgodka, M. Olszewska, K. Stepniak, in: G. Szpor, A. Gryszczyńska (eds.), *Internet. Strategie cyberbezpieczeństwa* [The Internet. Strategies of Cybersecurity], Warsaw 2017; M. Badowski, K. Czaplicki, A. Kosieradzka-Federczyk, S. Kotecka-Kral, E. Niezgodka, K. Świtła, in: G. Szpor, K. Czaplicki (eds.), *Internet. Informacja przestrzenna* [The Internet. Spatial Information], Warsaw 2018.

¹⁰ More about this: K. Czaplicki, A. Gryszczyńska, G. Szpor (eds.), *Ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa. Komentarz* [The Act on the National System of Cybersecurity. A Commentary], Warsaw 2019.

the new challenges, it is important to constantly broaden our knowledge of the law and to know how to function smartly in the cyberspace: to be able to establish what is right in a given situation, what is compatible with moral norms and with moderation.

These skills are provided, among others, by the Post-diploma Studies in Protection of Personal Data and Classified Information, offered at the Cardinal Stefan Wyszyński University under the patronage of the President of the Personal Data Protection Office and by the Head of the Internal Security Agency. This publication, like the ones mentioned above, will facilitate this task to the students and alumni of this and former editions, of which there have been more than ten.

Nevertheless, vivid interest in the previous volumes of the Internet series, for which we are grateful, also to Wydawnictwo C.H.Beck, and especially to the series editor Natalia Adamczyk, gives us hope that the group of readers may be much broader.

Warsaw, may 2019

Grażyna Szpor